

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 2.7.2008
KOM(2008) 412 lõplik

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING
REGIOONIDE KOMITEELE**

**Uus sotsiaalmeetmete kava:
võimalused, juurdepääs ja solidaarsus 21. sajandi Euroopas**

{SEK(2008) 2156}
{SEK(2008) 2157}
{SEK(2008) 2178}
{SEK(2008) 2184}

SISUKORD

1.	Sissejuhatus	3
2.	Euroopa sotsiaalne mõõde: aeg uuendada ja anda uut jõudu.....	4
3.	Uus sotsiaalmeetmete kava võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse nimel: eesmärgid	6
4.	Uus sotsiaalmeetmete kava võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse nimel: prioriteedid	7
4.1.	Lapsed ja noored – homne Euroopa.....	7
4.2.	Investeerimine inimestesse, rohkematesse ja parematesse töökohtadesse, uutesse oskustesse	8
4.3.	Liikuvus.....	10
4.4.	Pikem elu ja parem tervis	11
4.5.	Võitlus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu.....	12
4.6.	Võitlus diskrimineerimise vastu.....	13
4.7.	Võimalused, juurdepääs ja solidaarsus maailma mastaabis.....	15
5.	Uus sotsiaalmeetmete kava võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse nimel: vahendid	15
5.1.	ELi õigusaktid	16
5.2.	Sotsiaalne dialoog	16
5.3.	Avatud koordineerimismeetod	17
5.4.	ELi-poolne rahastamine	18
5.5.	Partnerlus, dialoog ja teabevahetus	18
5.6.	Võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse edendamine kõikides ELi poliitikasuundades.....	19
6.	Kokkuvõte	19

1. SISSEJUHATUS

Tehnoloogia edusammud, globaliseerumine ja vananev rahvastik põhjustavad Euroopa ühiskonnas muutusi. Viimastel aastatel on nende muutuste tempo kiirenenud. Eurooplased elavad kauem ja on parema tervise juures, elavad uutmoodi pere- ja töökorralduses. Väärtushinnangud ja põlvkondadevahelised suhted muutuvad. Eurooplaste ees on enneolematud võimalused, rohkem valikuid ja paremad elutingimused. Eeskätt oma Lissaboni majanduskasvu ja tööhõive strateegia, suurema turuintegratsiooni ja makromajanduse stabiilsusega on Euroopa Liit mänginud otsustavat rolli nende võimaluste loomisel, stimuleerides tööhõivet ja liikuvust.

Samal ajal on jäänud püsima karm tegelikkus: liiga palju on töötuid või tööjõuturult kõrvale jäänuid, liiga paljudel noortel jääb kool lõpetamata ning selle tulemusena elab ikka veel liiga palju inimesi vaesuses (eriti lapsed ja eakaid) ja sotsiaalses isolatsioonis. Samuti on esile kerkinud uusi probleeme: vananev ja jõukam elanikkond toob endaga kaasa ülalpeetavate vanurite arvu suurenemise ja heaoluühiskonna haigused (rasvumine, stress). Nende kaugeleulatuvate ühiskondlike muutuste tipuks oleme 2008. aastal tunnistajaks maailmamajanduse aeglustumisele, konkurents nappidele ressurssidele, sh toidule ja energiale, on üha teravam ning finantsturud on jätkuvalt heitlikud. Tänu oma tugevale alusele peaks ELi majandus nende väljastpoolt tulevate vapustustega küll üsna hästi toime tulema, kuid hiljutised arengutendentsid, sealhulgas toidu- ja naftahindade järsk tõus, põhjustavad muret. Selline asjade areng avaldab vaestele ebaproportsionaalselt suurt mõju. Lisaks ilmneb arvamusküsitlustest, et ehkki eurooplased on üldiselt oma elukvaliteediga rahul, tunnevad nad muret tuleviku pärast ja kardavad, et nende lapsed ei ela tulevikus enam nii hästi.

Sotsiaalpoliitika peab selle muutuva tegelikkusega **sammu pidama**: see peab olema paindlik ja muutustele reageerima. Kõik otsustustasandid peavad selle väljakutse vastu võtma.

Sotsiaalvaldkonna meetmed on eeskätt liikmesriikide vastutusalas ja neid tuleb võtta kodanikule võimalikult lähedal – riiklikul või veelgi madalamal tasandil. ELi volitused ja ülesanded sotsiaalvaldkonnas on piiratud. Oma ühiseväärtuste, ühtsete eeskirjade ja solidaarsusmehhanismidega on EL siiski ainulaadselt sobivas positsioonis, et partnerluses liikmesriikide ja huvirühmadega edendada koostööd, tulemaks toime sotsiaal-majanduslike muutustega, eriti globaliseerumisest ja tehnoloogiast tingitud muutustega. EL on viimase 50 aasta jooksul edukalt reageerinud esilekerkivatele sotsiaalsetele väljakutsetele: stimuleerinud majanduskasvu ja tööhõivet tugevas makromajanduslikus raamistikus, edendanud sugupooltevahelist võrdsust, võidelnud diskrimineerimise vastu, soodustanud sotsiaalpartnerlust, parandanud töötingimusi ja taganud sotsiaalse ühtekuuluvuse, leevendades regionaalset ebavõrdsust ning toetades majandusmuutustega kohanemist.

Praegu meie ees seisev väljakutse on sellelt tugevalt aluselt lähtudes täita **uus sotsiaalmeetmete kava**. Põhieesmärgid on sätestatud asutamislepingus. Nende saavutamise vahendeid tuleb uuendada. Raskuspunkt tuleb asetada inimestele **võimaluste ja vahendite** loomisele, et nad saaksid teostada oma võimeid, aidates samal ajal neid, kes ei suuda ise seda teha.

See tegevuskava ei või piirduda üksnes traditsiooniliste sotsiaalküsimustega: see peab olema **valdkondadeüleline** ja mitmedimensiooniline ning hõlmama terve rea erinevaid valdkondi alates tööturupoliitikast kuni hariduse, tervishoiu, immigratsiooni ja kultuuridevahelise dialoogini. Tegelikult on näidanud, et majanduslikud ja sotsiaalsed meetmed ELi ja

liikmesriikide tasandil võimendavad ja täiendavad üksteist. Seepärast on käesolev uus sotsiaalmeetmete kava täies kooskõlas Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivestrategiaga ning tugevdab seda.

Käesolevas teatises sätestatud uues sotsiaalmeetmete kavas on lähtutud **võimalustest, juurdepääsust ja solidaarsusest**. Võimaluste loomine nõuab järjepidevaid jõupingutusi arvukamate ja paremate töökohtade loomiseks ja heaolu suurendamiseks. See tähendab barjääride lammutamist, liikuvuse hõlbustamist, diskrimineerimise vastu võitlemist, meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamist, perekondade toetamist ning sotsiaalse tõrjutuse uutele vormidele vastutöötamist. Et võimalusi ära kasutada, vajavad inimesed juurdepääsu – haridusele, tervishoiule, üldist huvi pakkuvatele sotsiaalteenustele. Inimestel peaks olema võimalik aktiivselt osaleda ühiskonnas, milles nad elavad, ning sellesse integreeruda. Inimesed ja piirkonnad, kes ei saa sellega hakkama ja jäävad muutuste kiirest tempest maha, vajavad tuge. Seetõttu tähendab uus sotsiaalmeetmete kava ühtlasi solidaarsust – jõupingutuste hoogustamist võitluses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu ning uute võimaluste otsimist, et aidata inimestel kohaneda globaliseerumise ja tehnoloogiliste muutustega. Selleks peab EL tegema uuendusi oma poliitiliste raamistike kehtestamise viisis, õigusaktides, inimeste kokkuviiimises parima tava vahetamiseks ning uute lähenemisviiside väljasõelumises.

Käesolev uus sotsiaalmeetmete kava võtab arvesse ulatuslikke avalikke konsultatsioone¹, mille komisjon algatas 2007. aastal, et vaadata üle Euroopa muutuv „sotsiaalne tegelikkus“. Selles on sätestatud rida konkreetseid meetmeid prioriteetsetes valdkondades, mis on kindlaks määratud Euroopa Komisjoni hiljutises teatises „Võimalused, juurdepääs ja solidaarsus: uus sotsiaalne visioon 21. sajandi Euroopast”².

2. EUROOPA SOTSIAALNE MÕÕDE: AEG UUENDADA JA ANDA UUT JÕUDU

Ühised väärtused on Euroopa identiteedile sisimalt omased, sest Euroopa ühinemisprotsess on algusest peale nendele tuginenud. ELi poliitikal on tugev sotsiaalne mõõde ja positiivne sotsiaalne mõju: Lissaboni strateegia on aidanud luua rohkem ja paremaid töökohti. Euroopa majandus- ja rahaliit ning euro on taganud hindade stabiilsuse, hõlbustanud töökohtade loomist ja stabiilset kasvu. Ühtekuuluvuspoliitika on aidanud ELi vähemarenenud piirkondi ja ebasoodsamas olukorras olevaid ühiskonnagruppe. Ühtne turg on loonud võimalusi, võttes arvesse turgude avamise sotsiaalset mõju ning sellele reageerides. ELi tööhõive- ja sotsiaalpoliitika on parandanud töötingimusi, sealhulgas töötervishoidu ja -ohutust, edendanud võrdseid võimalusi ja sotsiaalset kaasatust ning võidelnud diskrimineerimise, rassismi ja ksenofoobia vastu.

Järjestikused laienemislained ja uute liikmesriikide vastuvõtmine on toonud suure edu demokraatia ja põhiõiguste kindlustamisel ja kogu ELi jõukuse suurendamisel. Euroopas on edukalt toimunud nn sotsiaalne lähenemine, sedamööda, kuidas ühinevate liikmesriikide majandus on tugevnenud, kuigi see protsess on veel pooleli. Selle käigus on oma rolli mänginud üleeuroopalised normid ning ELi eeskirjad ja suunised. See lähenemine annab tunnistust Euroopa ühiste sotsiaalsete väärtuste jõust ja ELi võimest toetada nende arengut. Laienemine on seega edukalt levitanud võrdseid võimalusi üle kogu maailmajao.

¹ http://ec.europa.eu/citizens_agenda/social_reality_stocktaking/index_en.htm

² KOM (2007)726, 20.11.2007.

Euroopa põhilised sotsiaalsed eesmärgid ei ole muutunud: EL on pühendunud harmoonilise, ühtekuuluva ja kaasamisvõimelise ühiskonna loomisele, kus elujõulise sotsiaalse turumajanduse tingimustes austatakse põhiõigusi. See on selgesti väljendatud ELi eesmärkides ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas.

Kuid uued arengutendentsid nõuavad, et kiiresti tuleb läbi vaadata vahendid, mitte eesmärgid. **Globaliseerumine** on meie aja peamine muutusi ajendav jõud.

Sellel on oma otsustav mõju nii Euroopa sotsiaalmeetmete kava aluspõhimõtetele kui ka selle raskuspunktile. Viimase põlvkonna jooksul Euroopa ühtse turu laienedes ja süvenedes on sotsiaalne mõõde teinud suure sammu edasi. 1908-ndate sotsiaalmeetmete kava oli mõeldud tagama nõusolekut tööstuse ümberstruktureerimisele, mida nõudis 1992. aasta kava. Tähelepanu keskmes oli töökohtade kaitse ja vajadus tagada sotsiaalpartnerite üksmeel, et hõlbustada tööstuslikke muutusi. Tänapäeval on vaja palju laiemat sotsiaalmeetmete kava, mis võimaldab Euroopal kasutada täiel määral ära võimalusi, mida pakub globaliseerumine, aidata kodanikel kohaneda muutuva tegelikkusega ja näidata üles solidaarsust nendega, keda see mõjutab negatiivselt.

Globaliseerumisega kombineerituna avaldavad kiired **tehnoloogilised muutused** laiaulatuslikku mõju ühiskonnale ning toovad kaasa sügavad tagajärjed sotsiaalpoliitikale³. Need suurendavad nõudlust oskuste järele ning laiendavad lõhet oskus- ja lihttöö vahel. Madala kvalifikatsiooniga töötajate keskmine töötuse määr on umbes 10%, samas kui keskharidusega töötajate puhul on see 7% ja kolmanda taseme haridusega töötajate puhul 4%. Pikemas perspektiivis on sotsiaalvaldkonna põhiküsimuseks, kuidas anda inimestele parimad oskused, et neil oleks tänapäevases majanduses töötajate, ettevõtjate ja tarbijatena paremad võimalused. See ei tähenda pelgalt kutseõpet selle sõna tavapärasest tähendusest. Küsimus on selles, mis laadi oskusi ja teadmisi on vaja uut tüüpi majanduses ja kuidas anda kodanikele kaasa kõik toimetulekuks vajalik. Sellepärast investeerib EL rohkesti oskuste arendamisse, toetades tõhusamate ja jätkusuutlikumate tööturgude ja sotsiaalsüsteemide väljaarendamist, mis ühendavad endas paindlikkust ja turvalisust, ning edendades liikuvust hariduses, jätkukoolituses ning ka teadmistes ja innovatsioonis.

Demograafilised muutused ajendavad muutusi ühiskonnas ja tingivad uuenduslike poliitiliste lahenduste vajaduse. Keskmise eluea pikenemine on üks Euroopa suurimaid saavutusi. Kuid käsikäes sündimuse langusega nõuab Euroopa vananev rahvastik suuri muutusi selles, kuidas me elame, töötame ja pensionileminekuks valmistume. 15–64-aastaste vanuserühm väheneb aastaks 2050 hinnanguliselt 48 miljoni võrra ja sama aja jooksul kahekordistub ülalpeetavate suhtarv⁴. Avalikke sotsiaalkulutusi tuleb paindlikult kohandada, et võtta arvesse Euroopa vananevat rahvastikku ja muutuvat töökorraldust. Hoolekandesüsteemide tõhususe ja tulemuslikkuse suurendamine, eeskätt paremate stiimulite, parema halduse ja hindamise ning kulutuste programmidele prioriteetide seadmise kaudu, on omandanud otsustava tähtsuse, tagamaks Euroopa sotsiaalmudelite finantsilist jätkusuutlikkust. EL töötab partnerluses liikmesriikidega, et lahendada ühiseid probleeme, ning toetab nende jõupingutusi õigluse ja finantsilise jätkusuutlikkuse tagamisel ja samas vajalike tervishoiu- ja pensionisüsteemide reformide läbiviimisel. Nõukogu esitas hiljuti komisjonile ja ELi

³ Vt ka lisatud komisjoni talituste töödokumenti „Euroopa uus sotsiaalmeetmete kava: kodanike heaolu infoühiskonnas“.

⁴ Kui praegu on üle 65-aastasi üks iga nelja tööeas (15–64 a) inimese kohta, siis aastaks 2050 on neid üks iga kahe kohta.

majanduspoliitika komiteele üleskutse täpsustada sotsiaalkulutuste ning õigluse, tõhususe ja tulemuslikkuse tagamiseks vajalike reformide analüüsi⁵ (vt lisatud dokumenti).

Sisserändel on Euroopa Liidu tööhõives, majanduskasvus ja jõukuses märkimisväärne osa. Nõudlus sisserändajate, eriti konkreetse kvalifikatsiooniga sisserändajate järele kasvab tõenäoliselt eelseisvate aastate jooksul tänu demograafilistele muutustele ja tööjõu puudusele teatavates sektorites ja piirkondades. Liikmesriigid on tunnistanud ELi tasandil võetavate ühismeetmete tähtsust sisserände ja **integratsiooniga** seotud probleemide lahendamisel.

Komisjon tegi hiljuti ettepaneku ulatusliku ühise Euroopa sisserändepoliitika kohta⁶, et koordineerida liikmesriikide meetmeid ning edendada jõukust, solidaarsust ja turvalisust. Et sisserändes peituvaid võimalusi ära kasutada, peavad sellega algusest peale kaasnema jõupingutused eduka integreerumise hõlbustamiseks, sealhulgas vastuvõtva riigi keele õppimine. See toob seega kaasa mitmeid keerukaid sõlmküsimusi ja nõuab jõupingutusi erinevates sektorites, nagu näiteks tervishoiu-, eluaseme- ja haridussektoris.

Kliimamuutused ja uued energiakasutusmallid toovad lisaks uutele võimalustele kaasa ka sotsiaalseid mõjusid. Olles rahvusvahelistes kliimamuutuste-alastes jõupingutustes esirinnas, analüüsib EL ka nende sotsiaal-majanduslikke tagajärgi ja töötab välja poliitikat nendega kohanemise toetuseks. Üleminek vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale jätkusuutlikule majandusele on tulevaste põlvete heaoluks määrava tähtsusega. ELi meetmed võivad aidata rakendada uusi majanduse arenguvõimalusi ja luua „rohelisi töökohti“, olles samas solidaarne haavatavamate ühiskonnagruppidega ja konsulteerides sotsiaalpartneritega. Selles kontekstis tuleb pöörata tähelepanu nn energiavaesuse ohule.

3. UUS SOTSIAALMEETMETE KAVA VÕIMALUSTE, JUURDEPÄÄSU JA SOLIDAARSUSE NIMEL: EESMÄRGID

Uus sotsiaalmeetmete kava põhineb kolmel üksteisega seotud ja ühevõrra olulisel eesmärgil:

- **Võimaluste loomine:** võimaluste loomine tähendab rohkemate ja paremate töökohtade loomist ning liikuvuse hõlbustamist. Ühiskonnas, kus kõiki inimesi vaadeldakse võrdväärsena, ei tohiks inimest tagasi hoida mitte mingisugused tõkked. See tähendab, et kõigile tuleb tagada võimalused oma võimete teostamiseks, austades samas Euroopa mitmekesisust, tõrjudes nii avalikku kui ka kaudset diskrimineerimist ning võideldes rassismi ja ksenofoobia vastu.
- **Juurdepääsu tagamine:** arvestades inimeste väga erinevaid stardipositsioone elus, ei saa tagada võimalusi, ilma et parandataks kõige ebasoodsamas olukorras olijate juurdepääsuvõimalusi. Kõikidel kodanikel peab olema juurdepääs kvaliteetsele haridusele, sotsiaalkaitsele, tervishoiule ja teenustele, mis võivad aidata ületada stardipositsiooni ebavõrdsust ja võimaldada kõigil elada kauem ning olla tervem. Euroopa noortel peavad olema vahendid, et võimalusi ära kasutada. Kõikidel eurooplastel peaks olema juurdepääs haridusele ja oskuste arendamisele kogu elu kestel (näiteks nn „teise võimaluse koolid“ või elukestev õpe), et olla võimeline kohanema muutustega ja erinevatel eluetappidel uuesti alustama.

⁵ ECFINi nõukogu 14. mail 2008. aasta järeldused, vt: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ecofin/100325.pdf

⁶ KOM (2008)359, 17.6.2008.

- Solidaarsuse ilmutamine: eurooplastele on ühine see, et nad on pühendunud sotsiaalsele solidaarsusele põlvkondade, piirkondade, jõukamate ja vähem jõukate ning ka rikkamate ja vähem rikaste liikmesriikide vahel. Solidaarsus on osa sellest, kuidas Euroopa ühiskond toimib ja kuidas Euroopa suhtleb ülejäänud maailmaga. Tõeline võimaluste võrdsus sõltub nii juurdepääsust kui ka solidaarsusest. Solidaarsus tähendab samme, et aidata ebasoodsamas olukorras olijaid – neid, kes ei suuda saada osa avatud, kiirelt muutuva ühiskonna hüvedest. See tähendab sotsiaalse kaasamise ja integratsiooni, osalemise ja dialoogi edendamist ning võitlust vaesuse vastu. See tähendab nende toetamist, kellel globaliseerumise ja tehnoloogiliste muutuste tõttu on ajutisi, mööduvaid probleeme.

Meetmete võtmine nende eesmärkide saavutamiseks on peamiselt liikmesriikide ülesanne riigi, piirkonna ja kohalikul tasandil. Selliste meetmete ulatus on lai ja nõuab prioriteetide seadmist. Sellest tulenevalt keskendub alljärgnev tegevuskava otsustavatele valdkondadele: noorsugu, inimkapital, pikem ja tervem elu, liikuvus, sotsiaalne kaasamine, diskrimineerimisvastane võitlus ja võrdsed võimalused ning osalemine kodanikega peetavas dialoogis, kus ELi tegevus näitab selget lisandväärtust ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte täit järgimist. Igaühes neist valdkondadest aitavad võetavad meetmed saavutada kolme eesmärki: võimalusi, juurdepääsu ja solidaarsust. Need kajastavad ELi vajadust teha uuendusi ja areneda edasi oma poliitiliste raamistike kehtestamise viisis, õigusaktides, inimeste kokkuviiimises parima tava vahetamiseks ning uute lähenemisviiside väljasõelumises.

4. UUS SOTSIAALMEETMETE KAVA VÕIMALUSTE, JUURDEPÄÄSU JA SOLIDAARSUSE NIMEL: PRIORITEEDID

4.1. Lapsed ja noored – homne Euroopa

Euroopa tulevik sõltub siinsetest noortest. Ometi lähevad paljude noorte eluväljavaated nurja – neil puuduvad võimalused ja juurdepääs haridusele ja koolitusele, et oma võimeid täielikult teostada. 19 miljonit last ja noort on vaesusohus ja igal aastal langeb keskkoolist välja kuus miljonit õpilast. On vaja meetmeid, et sellest lapseas kannatatud puuduse, ebatervislike eluviiside, kehvade õpitulemuste ja laste sotsiaalse tõrjutuse nõiaringist välja murda. Noorte kõrge tööpuudus, liiga suur koolist väljalangevus ning töökohtade suhtelise ebakindluse ja palkade ebavõrdsuse probleemid, mis noorte ees seisavad, tuleb lahendada. Samuti tuleb leida lahendus noorte murele, et vaatamata sellele, et nad kauem töötavad, on nende majanduslik seis vanaduses halvem kui eelmistel põlvkondadel. Kõik lapsed peavad saama hariduse, mis annab neile tänapäeva maailmas õiglased võimalused. Neid tuleb julgustada püüdema teistsugust ja kõrgemat kvalifikatsiooni ja oskusi kui nende vanematel.

EL võib aidata arendada uusi põlvkondadevahelise solidaarsuse vorme ja lahendada konkreetseid probleeme, mis tänapäeval noorte ees seisavad, sh juurdepääs haridusele ja koolitusele, tööturule, eluasemele ja finantseerimisele. Euroopa Ülemkogus märtsis 2005 sõlmitud Euroopa noortepakt annab ELi ja liikmesriikide meetmetele ühise raamistiku. Komisjon jätkab tervet rida tegevusi, mis on suunatud lastele ja noortele: laste õiguste integreerimine ELi meetmetesse, jõupingutuste hoogustamine laste õiguste⁷ edendamiseks ja

⁷

Vt http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children/fsj_children_intro_en.htm.

kaitseks, noorsoo- ja tervishoiumeetmed, turvalise internetikasutuse⁸ propageerimine ja tõhusamad liiklusohutusmeetmed.

Edasised meetmed:

Uue sotsiaalmeetmete kava hulka kuulub:

- teatis koolihariduse kohta, milles toetatakse liikmesriikide jõupingutusi oma haridussüsteemi kvaliteedi parandamiseks ja sihttasemete saavutamiseks koolist väljalangevuse, kirjaoskuse, keskhariduse ja noorte elukestvaks õppeks ettevalmistamise alal. Sellele eelneb avalik konsultatsioon teemal „21. sajandi kool“. Algtaseme hariduse ning koolituse maksimaalse tõhususe ja õigluse tagamine mängib olulist rolli noortele võimaluste tagamisel;
- roheline raamat „Migratsioon ja liikuvus: proovikivi ELi haridussüsteemidele“.

2008/2009. aasta jooksul teeb komisjon järgmist:

- annab välja teatise avatud koordineerimismeetodi väljatöötamise kohta noorsoo valdkonnas, keskendudes eelkõige vähemate võimalustega noortele;
- töötab välja terviklikuma lähenemisviisi laste vaesusele, võttes aluseks kvantitatiivsed sihttasemed (vt punkt 5.2), inspireerituna Euroopa kaasamis- ja sotsiaalkaitsestrateegiast.

4.2. Investeerimine inimestesse, rohkematesse ja parematesse töökohtadesse, uutesse oskustesse

Uus sotsiaalmeetmete kava on Lissaboni strateegia ja ELi säästva arengu strateegia lahutamatu osa. Kõige paremini saab EL heaolu tagamisele kaasa aidata, edendades majanduskasvu ja tööhõivet, sest elujõuline majandus on jõukuse alus ja parim pääsetee vaesusest on töökoht. Lissaboni strateegia ning majandus- ja rahaliit aitavad hindade stabiilsuse, väiksema tööpuuduse ja paranenud tööviljakuse kaudu luua rohkem töökohti. 2008. aasta kevade majandusprognoosis hinnatakse, et 2008. ja 2009. aastal luuakse 3 miljonit uut töökohta lisaks neile 7,5 miljonile, mis loodi juba aastatel 2006 ja 2007. Väikestel ja keskmise suurusega ettevõtetel on uute ja paremate töökohtade loomisel otsustav roll, nagu on selgesti tõdetud ka hiljuti vastu võetud Euroopa väikeettevõtete algatuses "Small Business Act"⁹.

ELi üks tähtsamaid ülesandeid globaliseerumise ja kiirete tehnoloogiliste muutuste tingimustes on aidata liikmesriikidel moderniseerida oma tööturget ning ennetada muutusi ja ümberstruktureerimisi. EL on kokku leppinud ühistes paindliku turvalisuse põhimõtetes ja teedes, mis põhinevad paindlikel ja turvalistel lepingusuhetel, elukestval õppel, aktiivsel tööturupoliitikal ja tänapäevastel sotsiaalkindlustussüsteemidel, et kergendada üleminekuid tööturul ja muuta töötamine tasuvaks. Komisjon töötab koos liikmesriikide ja sotsiaalpartneritega, et rakendada paindliku turvalisuse põhimõtet riikide tasandil nende endi Lissaboni reformikavade raames. Seadusandluse poolel on oluline, et Euroopa parlament ja nõukogu viiksid kiiresti ja positiivselt lõpule tööaja direktiivi ja töøjõuvahendusasutuse kaudu tehtavat tööd käsitleva direktiivi ettepanekute menetlemise.

⁸ KOM (2008)106, 27.2.2008.

⁹ KOM (2008)394, 25.6.2008.

Sotsiaalne dialoog Euroopa tasandil on muutuste hõlbustamiseks hädavajalik. Euroopa tööõukogude direktiiv näeb ette platvormi tööandjate ja töötajate vaheliseks dialoogiks ning seda võiks veelgi parandada. Sotsiaalpartnerite ja riigi ametivõimude vahel arendatakse partnerlusi muutuste ennetamiseks ja nendega toimetulekuks.

Struktuurifondid pakuvad liikmesriikidele, piirkondadele, valdadele, ettevõtetele ja kodanikele rahalist toetust muutuvate olude ennetamiseks ja nendega kohanemiseks. 2007. aastal moodustatud Euroopa globaliseerumisega kohanemise fond (EGF) pakub toetusi globaliseerumisest tingitud kaubandusstruktuuri muutuste tulemusena koondatud töötajate kiireks tööturule taasintegreerimiseks. EGF on avaldanud positiivset mõju reas liikmesriikides, aga on veel ruumi, et selle võimalusi täielikumalt ära kasutada.

Sisseränne mängib juba olulist rolli tööturul valitseva nõudluse täitmisel ja oskustööjõu puuduse leevendamisel. Nõudlus sisserändajate, eriti konkreetse kvalifikatsiooniga sisserändajate järele kasvab tõenäoliselt tänu demograafilistele muutustele veelgi. Komisjoni hiljutine teatis Euroopa ühise sisserändepoliitika kohta¹⁰ näeb ette rea algatusi, mis on mõeldud tagama, et majanduslikku rännet juhitakse hoolikalt partnerluses liikmesriikidega ühiselt kokku lepitud põhimõtete alusel. Üks nendest põhimõtetest on integratsioon.

Haridus ja investeerimine inimkapitali üldiselt on otsustava tähtsusega, et tagada osalemine tööturul ja sotsiaalne kaasatus ning suurendada ELi konkurentsivõimet. Meie kiirelt muutuv maailmas vajavad inimesed juurdepääsu võimalustele erinevatel eluetappidel. See tähendab truusjäämist elukestvate õppele ja pidevale oskuste uuendamisele vastavalt tööturu praegustele ja tulevastele vajadustele. Komisjon esitab algatused, mis käsitlevad oskusi ja liikmesriikide toetamist haridussüsteemide uuendamisel asutamislepingus ette nähtud raamides. Uued oskused – näiteks ettevõtluse, vähem süsihappegaasiheiteid tekitava majanduse, info- ja sidetehnoloogia valdkonnas – ning samuti digitaalne, meedia- ja finantskirjaoskus kuuluvad kõik tänapäeval vajalike oskuste hulka.

Vajalikud reformid võetakse ette Lissaboni strateegia raames, mis hõlmab ka Euroopa tööhõivestrateegiat, ning hariduse ja koolituse valdkonna avatud koordineerimismeetodi raames. Samuti astutakse samme, et arendada ELis ettevõtlusharidust, IT-alaseid „e-oskusi“¹¹ ja finantsharidust.

Edasised meetmed:

Osana sellest paketist esitab komisjon:

- direktiivi Euroopa tööõukogude töö parandamiseks, et tagada toimiv sotsiaalne dialoog ümberstruktureerimistoimingute kohta. Uuele sotsiaalmeetmete kavale on lisatud ka komisjoni talituste töödokumendid, millest ühes julgustatakse ja toetatakse sotsiaalpartnereid jõupingutuste hoogustamisel struktuurimuutuste ennetamisel ja nendega toimetulekul ning teises tõstetakse esile äriühingu tasandil sõlmitavate riikidevaheliste kokkulepete tähtsust;
- aruande Euroopa Globaliseerumise fondi kohta, milles heidetakse pilk selle esimesele tööaastale, näidatakse, kuidas menetlusi võiks lihtsustada ja ladusamaks muuta, ning pannakse ette rida ideid selle kohta, kuidas EGF-i oleks võimalik parandada.

¹⁰ KOM (2008)359, 17.6.2008.

¹¹ KOM (2007)496, 7.9.2007.

2008/2009. aasta jooksul teeb komisjon järgmised ettepanekud:

- algatus „Uued kutseoskused uute töökohtade jaoks“, milles antakse esmane hinnang tööturu ja kutseoskuste vajadustele kuni aastani 2020, kaardistatakse riikide ja Euroopa tasandil olemasolevad ennetusvahendid ning tehakse ettepanek tulemuslikuma lähenemisviisi kohta, et tööhõive-, kutsekoolitus- ja hariduspoliitika koostoimes tagada tööjõu nõudluse ja pakkumise ennetamine ja nendevaheline kooskõla;
- ajakohastatud strateegiline raamistik avatud koordineerimismeetodi kohaldamiseks üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal;
- teatis keelelise mitmekesisuse kohta ELis.

4.3. Liikuvus

Inimeste vaba liikumine on Euroopa kodanikele rikkalik võimaluste allikas, mis aitab edendada majanduskasvu ja konkurentsivõimet. Eurooplaste liikuvus kasvab. ELil on olemas kindel õigusraamistik, mis näeb ette töötajate vaba liikumise. Lisaks sellele pakub ta praktilist toetust liikuvuse hõlbustamiseks ning võimalike takistuste kõrvaldamiseks, toetades muuhulgas ka töötajate vaba liikumist ELi tööalase liikuvuse tegevuskava kaudu.

EL toetab ka üliõpilaste ja noorte liikuvust mitmesuguste rahvusvaheliste Euroopa programmide kaudu, nagu näiteks Erasmuse programm. See parandab nende keeleoskust ja teiste kultuuride tundmist, suurendab nende töölesaamise võimalusi ning valmistab neid paremini ette tulevaseks elukutseks ja geograafiliseks liikuvuseks.

Töötajate lähetamise direktiiv on oluliselt kaasa aidanud teenuste vaba liikumise edendamisele ja samas töötajate ja töötingimuste kaitsele. Siiski tekib töötajate lähetamisel ühest liikmesriigist teise rida probleeme olemasolevate Euroopa ja riiklike eeskirjade ja tavade rakendamisega selliste töötajate suhtes. Hiljuti võttis komisjon vastu soovitus¹² halduskoostöö tõhustamise kohta, et võidelda „mustalt“ töötamise vastu ja tagada liikmesriikide vahel asjakohane usaldustase.

Mõnd küsimust on hiljuti laialdaselt arutatud seoses Euroopa Kohtu otsustega (Lavali, Vikingi ja Rüfferti kohtuasjad). Komisjon toetab liikmesriike olemasoleva töötajate lähetamise direktiivi pakutavate võimaluste kasutamisel. Samal ajal arutab ta kõiki neid küsimusi sotsiaalpartnerite ja liikmesriikidega, lähtudes kohtuotsuste ja muude pretsedentide põhjalikust analüüsist, ning otsib lahendusi mureküsimustele, muuhulgas ka 2008. aasta sügiseks spetsiaalselt kokkukutsutud foorumil. Komisjon tegutseb otsustavalt selle nimel, et asutamislepingus sisalduvate põhivabaduste ja põhiõiguste kaitse vahel ei oleks vastuolu, ning reageerib mureküsimustele probleeme põhjalikult hinnates ja arutades ning vajadusel tõlgendusjuhiseid koostades.

Selles kontekstis tervitab komisjon rõõmuga ministrite nõukogus 9. juunil 2008 kokku lepitud ühisseisukohta, mis kehtestab töövahendusametuse kaudu ajutist tööd tegevate inimeste suhtes võrdse kohtlemise nõude alates esimesest tööpäevast, kui sotsiaalpartnerid ei otsusta teisiti.

¹² Komisjoni 3. aprilli 2008. aasta soovitus tõhustatud halduskoostöö kohta töötajate lähetamise raames seoses teenuste osutamisega

Edasised meetmed:

Osana sellest paketest teeb komisjon järgmist:

– kutsub sotsiaalpartnereid ja liikmesriike üles arutama küsimusi, mis on üles kerkinud seoses kohtu hiljutiste otsustega, ja organiseerima foorumit, et edendada huvirühmadevahelist debatti ja heade tavade levitamist, leidmaks lahendusi sellele, kuidas tööjõu kasvava liikuvuse tingimustes järgida sotsiaalseid õigusi. Komisjon toetab liikmesriike ning arutab koos nende ja sotsiaalpartneritega, kuidas oleks kõige parem mureküsimusi lahendada;

– jätkab nn viienda vabaduse loomist, kõrvaldades takistused teadmiste vaba liikumise teelt, edendades näiteks teadustöötajate¹³, noorte ettevõtjate,¹⁴ noorte inimeste¹⁵ ja vabatahtlike¹⁶ liikuvust. Komisjon astub ka samme, et tagada kutsekvalifikatsiooni vastastikust tunnustamist käsitleva EÜ direktiivi¹⁷ täielik ja range rakendamine.

4.4. Pikem elu ja parem tervis

Euroopa vananev ühiskond nõuab väga erinevaid poliitilisi samme alates teadusuuringute toetamisest teemal, kuidas infotehnoloogia võib parandada eakate inimeste tervist ja heaolu, kuni vajaduseni hinnata, milliseid tervishoiu- ja pensionireforme on tarvis, et rahuldada vananeva elanikkonna vajadusi ja samas tagada riikliku finantseerimise jätkusuutlikkus.

EL peaks hõlbustama juurdepääsu kõikidele kvaliteetsetele tervishoiuteenustele. Selle üheks oluliseks aspektiks on patsiendi õiguste edendamine piiriülestes tervishoius. Patsiendi õigused vajavad selgitamist ning samuti on vaja luua raamistik, et tagada liikmesriikide suutlikkus reguleerida omaenda riiklikku tervishoiusüsteemi ja samas arvestada jätkusuutliku finantseerimise vajadusega. Patsientide ja tervishoiutöötajate liikuvuse edendamiseks on samuti vaja hõlbustada elektrooniliste tervisekaartide piiriülest koostalitlusvõimet, ilma et rikutaks isikuandmete kaitse nõudeid.

EL toetab liikmesriikide tegevust, et tagada sotsiaalkindlustussüsteemide, sealhulgas ravikindlustuse finantsiline jätkusuutlikkus, piisava suurusega pensionid tulevikus ning teenuste kvaliteet ja kättesaadavus. Finantsiline jätkusuutlikkus ja sotsiaalne piisavus on avatud koordinatsioonimeetodi raames olnud üldiseks ühiseks eesmärgiks alates 2006. aastast. Komisjon ja liikmesriigid analüüsivad vananemise ning tervishoiu- ja pensionireformide mõju majandusele ja eelarvele.

Vaesus, töötus, madal haridustase, geneetilised riskid ja puuded – see kõik seondub halva tervisega. Oktoobris 2007 vastu võetud Euroopa tervishoiustrateegias¹⁸ tõstetakse esile ühiseid väärtusi, nagu universaalsus, kvaliteetse tervishoiuteenuse kättesaadavus, õiglus ja solidaarsus. Selles on kavandatud meetmed Euroopa vananevast elanikkonnast ja kasvavast tervislikust ebavõrdsusest tingitud probleemidele lahenduste leidmiseks. Euroopa

¹³ KOM(2008)317, 23.5.2008 „Paremad tööalased võimalused ja rohkem liikuvust: Euroopa partnerlus teadlaste jaoks“

¹⁴ Katseprojekt 2008–2010.

¹⁵ Roheline raamat ilmub juunis 2009.

¹⁶ Nõukogu soovitusettepanek on lisatud dokumendis.

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta.

¹⁸ KOM (2007)630, 23.10.2007.

Terviseportaal annab kodanikele ja huvirühmadele juurdepääsu olulisimaid tervishoiuküsimusi käsitlevale teabele.

Komisjoni poolt 2007. aastal vastu võetud töötervishoiu ja tööohutuse strateegia¹⁹ aitab inimestel kauem tööturul püsida, pakkudes paremat kaitset ohtude vastu töökohal. Strateegia eesmärk on saavutada 2012. aastaks 25%-line tööõnnetuste vähenemine.

Edasised meetmed:

Komisjon teeb järgmist:

- teeb ettepaneku direktiivi kohta, mis käsitleb patsiendi õiguste rakendamist piiriüleses tervishoius. Sellega kehtestatakse Euroopa Kohtu kohtupraktikale tuginev ühenduse raamistik piiriülese tervishoiu toimimiseks. See võimaldab: – luua õiguslikku selgust patsiendi õiguste osas; tagada heal tasemel, turvalist ja hästi toimivat piiriülest tervishoiuteenust; luua üleeuroopaline koostööraamistik riiklike tervishoiusüsteemide põhialuseid austades ja nende jätkusuutlikkust toetades;
- esitab soovitusel elektrooniliste tervisekaartide piiriülese koostalitlusvõime kohta, hõlbustamaks patsientide ja tervishoiutöötajate liikuvust;
- esitab teatise vananeva elanikkonna vajaduste rahuldamisele suunatud meetmete kohta 2008. aasta sügisel. Euroopa tegevuskava "Väärikas vananemine infoühiskonnas" raames on kavas kaasata ELi rahastatud uue elektroonilises keskkonnas toimetuleku programmiga üle 600 miljoni euro, et uurida info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) kasutamist eakate inimeste elukvaliteedi tõstmisel kodus, tööl ja ühiskonnas tervikuna;
- avaldab 2009. aasta kevadel ajakohastatud aruande vananemisprobleemide mõju kohta avaliku sektori kulutustele ning seejärel 2009. aasta sügisel teatise riikliku finantseerimise jätkusuutlikkuse kohta pikas perspektiivis;
- avaldab 2009. aasta jooksul teatise tervisealase ebavõrdsuse kohta, tuginedes sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas avatud koordinatsioonimeetodi raames tehtud tööle;
- teeb ettepaneku teatise kohta ja esitab nõukogu soovitusel eelnõu, mis käsitleb patsiendi ohutust ja tervishoiuteenuste kvaliteeti, sealhulgas ka tervishoiuteenuste kaudu levivate nakkuste ennetamist ja kontrolli; teeb ettepaneku teatise kohta, mis käsitleb telemeditsiini ja uudsete IKT vahendite kasutamist krooniliste haiguste ravis;
- annab välja rohelise raamatu ELi tervishoiutöötajate kohta, kellel on kvaliteetse tervishoiuteenuse tagamisel ülitähtis roll; rohelises raamatus vaadeldakse vananemisest, liikuvusest ja tehnoloogilistest muutustest tingitud probleeme ja nende võimalikke lahendusi.

4.5. Võitlus vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu

Umbes 78 miljonit eurooplast ehk 16% ELi rahvastikust on vaesusohus. Vaesus tabab eelkõige töötuid, puuetega ja eakaid inimesi; samuti on oht ebaproportsionaalselt suur naiste puhul. Isegi töölkäimine ei kaitse vaesuse vastu: töölkäijate vaesus on kasvamas ning umbes 8% töötajatest on vaesusohus. Teatavate tõkete ja rahaliste antistiimulite tõttu ei ole teatavatel

¹⁹ KOM (2007)62, 21.2.2007.

inimrühmadel võimalust või tahtmist saada täit juurdepääsu tööhõivele, koolitusele, haridusele, eluasemele ja tervishoiuteenustele. Osana vaesusevastasest võitlusest aitab EL koordineerida jõupingutusi, et edendada aktiivset kaasamist, sealhulgas integreerumist tööturule, töötamise muutmist tasuvaks ja elukestvaks õpet, eriti neile, kes on tööturult kõige kaugemale jäänud. Komisjon töötab ka selle nimel, et tagada, et ühtne turg ja konkurentsieeskirjad hõlbustaksid kvaliteetsete, juurdepääsetavate ja jätkusuutlike sotsiaalteenuste väljaarendamist, sealhulgas sotsiaalmajandusettevõtete (nt kooperatiivide, vastastikuste ühingute) pakutavaid teenuseid.

Edasised meetmed:

Osana sotsiaalmeetmete kavast esitab komisjon esimese kaheaastase perioodi aruande üldist huvi pakkuvate sotsiaalteenuste kohta ning teeb aastatel 2008/2009 järgmist:

- teeb ettepaneku aktiivset kaasamist käsitleva soovitusena, mis hõlmaks selliseid küsimusi nagu sissetulekutoetus, seosed tööturuga ja parem juurdepääs kvaliteetsetele teenustele. 2010. aastaks kavandatud kaasamise ja vaesusevastase võitluse aasta annab uue võimaluse strateegiliste ülesannete võtmiseks nii ELi kui ka liikmesriikide poolt, et saavutada neid EÜ asutamislepingu põhieesmärke;
- kujundab ümber ja laiendab oluliselt Euroopas enim puudust kannatavate isikute jaoks loodud toiduabi programmi. Selle programmi kaudu anti 2006. aastal toiduabi rohkem kui 13 miljonile inimesele ning tõusvate toiduainehindade taustal on selle tähtsus veelgi kasvanud;
- teeb algatusi digitaalse kirjaoskuse tõstmiseks, lairibaühenduse kasutuselevõtu soodustamiseks puudulikuma ühendusega piirkondades²⁰, puuetega inimestele parema juurdepääsu loomiseks infoühiskonnale (ja vastupidi)²¹, et võidelda digitaalse lõhe vastu. Kavandatud on ka meetmed finantsalase kaasamise edendamiseks, et mitte kellelegi ELis ei keelataks kõige lihtsamat pangaarvet.

4.6. Võitlus diskrimineerimise vastu

Võimaluste avamine tähendab, et tuleb süstemaatiliselt rünnata diskrimineerimist ning võidelda rassismi ja ksenofoobia vastu. Lisaks ammu kehtestatud õiguslikule kaitsele soolise diskrimineerimise vastu on ELis olemas õigusaktid, mis keelavad diskrimineerimise usutunnistuse või veendumuste, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal töökohal ning diskrimineerimise rassilise ja rahvusliku päritolu põhjal töökohal, hariduses, sotsiaalkaitstes ning juurdepääsul kaupadele ja teenustele. Selle õigusliku raamistiku lõplikuks väljakujundamiseks tehakse ettepanek võtta vastu direktiiv kui uue sotsiaalmeetmete kava peamine element, millega nähakse ette meetmed võitluseks diskrimineerimisega usutunnistuse või veendumuste, puute, vanuse või seksuaalse sättumuse põhjal, ja viia ellu võrdse kohtlemise põhimõte väljapoole tööhõivet jäävates valdkondades.

EL võitleb aktiivselt rassismi ja ksenofoobia vastu ning kutsub nõukogu üles ametlikult vastu võtma raamotsust rassismi ja ksenofoobia kohta, milles jõuti poliitilisele kokkuleppele aprillis 2007.

²⁰ KOM (2006)129, 20.3.2006.

²¹ KOM (2007)694, 8.11.2007.

Viimase poole sajandi jooksul on EL edendanud soolist võrdõiguslikkust (mis on üks tema põhiväärtusi), töötades välja laiahaardelise õigusliku raamistiku. EL on investeerinud naiste osakaalu tõstmisse tööturul Euroopa Sotsiaalfondi kaudu. Naiste tööhõive tõusis aastatel 2001–2006 54,3%-lt 57,2%-le ja 2010. aastaks püstitatud 60% eesmärk on käeulatuses. Kuid ebavõrdsust esineb ikka veel, mida kajastavad ka meeste ja naiste palgaerinevused. Samuti on naiste esindatus liiga väike majanduslikes ja poliitilistes otsustusprotsessides²².

Edasised meetmed:

Osana sellest paketist teeb komisjon järgmist:

– teeb ettepaneku direktiivi kohta, millega nähakse ette meetmed võitluseks diskrimineerimise vastu usutunnistuse või veendumuste, puuete, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel ja võrdse kohtlemise põhimõtte elluviimiseks väljapoole tööhõivet jäävates valdkondades. Jätkatakse ka mitteseadusandlike meetmete rakendamist võrdõiguslikkuse edendamiseks tihedas koostöös liikmesriikide, kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega²³;

– annab aru Euroopa romi kogukonna toetuseks kehtestatud ELi õigusaktidest ja poliitikast (vt lisatud aruannet).

Lisaks sellele komisjon:

– tugevdab sooperspektiivi kinnistamist oma poliitikasse ja tegevusse, sealhulgas uude sotsiaalmeetmete kavasse, kooskõlas ELi naiste ja meeste võrdõiguslikkuse juhistega aastateks 2006–2010 ja Euroopa soolise võrdõiguslikkuse paktiga;

– annab 2008. aastal aru nende juhiste rakendamise kohta ning esitab 2010. aastal hinnangu ja jätkustrateegia;

– kaalub vajadust teha septembris 2008 ettepanekud õigusaktide kohta, et töö ja eraelu paremini ühitada, parandades vanemapuhkuse korraldust, käivitades uusi puhkuse vorme (isapuhkus, lapsendamispuhkus ja vanemahoolduspuhkus) ning tugevdades lapseootel naiste kaitset;

– pöörab jätkuvalt tähelepanu meeste ja naiste palgaerinevusele vastavalt 2007. aasta juulis vastu võetud teatisele²⁴, eelkõige välja selgitades, kuidas oleks võimalik parandada õigusraamistikku ja selle rakendamisviise, samuti kasutades ära Euroopa majanduskasvu ja tööhõive strateegia võimalused, õhutades tööandjaid kohustuma võrdset palka maksma ning toetades heade tavade levitamist ühenduse tasandil;

– avaldab septembris 2008 aruande Barcelona eesmärkide kohta seoses lapsehoiuvõimalustega;

– pöörab avatud koordineerimise meetodi raames peatähelepanu vaesusohus olevate naiste osakaalu vähendamisele, eelkõige eakamate naiste osas;

²² “Women and men in decision-making 2007”, Euroopa Komisjon 2008.

²³ Vt lisatud teatist „Mittediskrimineerimine ja võrdsed võimalused: uuendatud strateegia“.

²⁴ KOM (2007)424, 18.7.2007.

– võtab meetmeid seoses meeste ja naiste erineva osakaaluga ettevõtjate hulgas (praegu on Euroopa ettevõtjate hulgas vaid 31% naisi).

4.7. Võimalused, juurdepääs ja solidaarsus maailma mastaabis

EL teeb koostööd riiklike ja rahvusvaheliste partneritega, et edendada kõrgetasemelisi sotsiaalseid standardeid, mis kaitsevad töötajaid, tarbijaid ja keskkonda. Kooskõlastatud tegevus ELi tasandil aitab välja töötada rahvusvahelist tegevuskava ja ära kasutada globaliseerumise ja muutuste juhtimise kasulikke tahke. Komisjon pöörab üha rohkem tähelepanu sellele, kuidas laiendada oma sotsiaalpoliitikat ELi väljapoole ja kuidas suunata oma sisepoliitika sotsiaalset mõju globaalsele tasandile.

Komisjon jätkab koostööd kandidaatriikide ja võimalike kandidaatriikidega sotsiaalvaldkonnas ja sellega seotud valdkondades²⁵. See toetab rahvusvahelisi jõupingutusi, mille eesmärk on edendada globaliseerumise sotsiaalset mõõdet. Samuti püütakse selle abil panna alus tööhõive- ja sotsiaalküsimusi hõlmavale poliitilisele dialoogile kahepoolsete ja piirkondlike foorumite raames, sealhulgas Euroopa naabruspoliitika partnerriikidega ja esilekerkivate majandusriikidega. Komisjon tagab, et tema välissuhete-, kaubandus- ja arengupoliitika aitavad kõige laiemas tähenduses edendada võimalusi, juurdepääsu ja solidaarsust ka väljaspool ELi piire.

Komisjon lülitab inimväärse tööga seotud küsimused ja sotsiaalprobleemid ELi ja kolmandate riikide vahelistesse lepingutesse ja tugevdab kaubavahetuse ja kaubandusega seotud tegevussuundade sotsiaalset mõõdet (muu hulgas üldise soodustuste süsteemi ja vabakaubanduslepingute üle peetavate läbirääkimiste kaudu). Sotsiaalkaitsesüsteemide arendamise ja tööturu moderniseerimise toetuseks kasutatakse ka arengu- ja välispoliitikat ja -abi ning see toetab globaliseerumise ja kliimamuutuste sotsiaalse mõõtmega seotud rahvusvahelisi jõupingutusi.

Edasised meetmed:

Komisjon kinnitab, et ta kohustub edendama rahvusvahelisel tasandil kokkulepitud tegevuskava, mis käsitleb inimväärset tööd, muu hulgas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooniga (ILO) ja muude partnerorganisatsioonidega tehtava koostöö kaudu, ning mobiliseerima kõik asjakohased ELi poliitikasuunad (vt lisatud aruanne, milles kirjeldatakse alates 2006. aastast tehtud edusamme). Komisjon kutsub ka kõiki liikmesriike olema teistele eeskujuks ning ratifitseerima ja rakendama ILO konventsioone, mille ILO on tunnistanud ajakohaseks.

Komisjon jätkab koostöös kõikide asjaomaste huvirühmadega ettevõtete sotsiaalse vastutuse propageerimist.

5. UUS SOTSIAALMEETMETE KAVA VÕIMALUSTE, JUURDEPÄÄSU JA SOLIDAARSUSE NIMEL: VAHENDID

Sotsiaalse tegelikkuse hindamine kinnitas, et kodanikud ja huvirühmad loodavad, et EL lisab sotsiaalsele arengule väärtust, pidades samal ajal kinni subsidiaarsuse, proportsionaalsuse ja

²⁵ Vt näiteks komisjoni teatis „Lääne-Balkani riikide ELiga ühinemise väljavaadete avardamine”, KOM(2008)127, 5.3.2008.

mitmekesisuse säilitamise põhimõtetest. See peaks toimuma EÜ asutamislepingu vahendite (õigusaktid, sotsiaalne dialoog, avatud koordineerimisviisid, ELi rahastamine, kodanikuühiskonna kaasamine) kaudu, kasutades nendevahelist võimalikku sünergiat terviklikus lähenemisviisis ja poliitikavahendite „arukamat“ kombinatsiooni. Seejuures on oluline osa ka majandus- ja eelarvepoliitika kooskõlastamisel ja järelevalvel.

5.1. ELi õigusaktid

EL on välja töötanud tugeva õigusraamistiku eurooplaste heaolu toetamiseks, millega kehtestatakse paljudes valdkondades nende kui kodanike, tarbijate ja töötajate õigused ja tugevdatakse neid õigusi; muu hulgas hõlmab see selliseid valdkondi nagu liikuvus, tervisekaitse, sotsiaalkindlustus, töötingimused, teavitamine ja konsulteerimine, sooline võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine.

Mõnel juhul võib lahenduseks olla uus ELi tasandi õigusakt, kui selle asjakohasuse suhtes valitseb laialdane üksmeel ja on veenvaid tõendeid, mis kinnitavad selle lisaväärtust. Olemasolevaid õigusakte tuleb ajakohastada ja ladusamaks muuta, võttes arvesse esilekerkivaid probleeme (näiteks diskrimineerimise ja tervisekaitse puhul), uusi töökorralduse vorme (näiteks Euroopa tööõukogude ning töö ja pereelu ühitamise puhul) ja Euroopa Kohtu kohtupraktikat (näiteks tööaja, sotsiaalkindlustuse ja piiriülese tervishoiuga seotud küsimuste puhul).

Olemasolevate õigusaktide kohaldamine ja jõustamine peab olema tõhus. Ebaõige rakendamisega seotud probleemid tulenevad sageli teadmatusest, ebapiisavast koordineerimisest ja riiklike ametiasutuste vahelise koostöö puudumisest. Komisjon teeb koostööd liikmesriikide, sotsiaalpartnerite ja muude asjaosalistega, et lahendada need probleemid kooskõlas komisjoni teatisega „Tulemuslik Euroopa: ühenduse õiguse kohaldamine”²⁶ ning põhimõttega toetada kodanikke ja ettevõtteid seoses ühtse turu läbivaatamisega.

5.2. Sotsiaalne dialoog

Euroopa sotsiaalne dialoog on üks Euroopa sotsiaalmudeli nurgakive ning sellisena mängib ta ELi poliitika kujundamisel olulist rolli. EÜ asutamislepingus sätestatud sotsiaalpartnerite õigus, mille kohaselt komisjon peab enne tööhõive või sotsiaalküsimustega seotud algatuste vastuvõtmist nendega konsulteerima, õigus pidada läbirääkimisi komisjoni esitatud teemadel ja sõlmida omaalgatuslikult autonoomseid lepinguid on andnud mitmeid positiivseid tulemusi, näiteks kokkulepped, mis käsitlevad vanemapuhkust, vägivalda ja stressi töökohal, kaugtööd ja ILO konventsiooni meremeeste kohta. Selle paketi hulka kuuluvad talituste töödokument kaugtöö kohta ja ettepanek, mis käsitleb sotsiaalpartnerite kokkulepet ILO merekonventsiooni kohta.

Komisjon kutsub sotsiaalpartnereid kasutama täiel määral võimalusi, mida pakub Euroopa sotsiaalne dialoog. Oma teadmiste ja kogemustega on neil parimad võimalused tunda ära sotsiaalses tegelikkuses toimuvaid muutusi ning neil on eriline roll aidata leida lahendusi. EL toetab jätkuvalt sotsiaalset dialoogi, muu hulgas sektori/tööstusharu tasandil, ja Euroopa raamlepingute rakendamist riiklike sotsiaalpartnerite tasandil.

²⁶ KOM (2007)502, 5.9.2007.

5.3. Avatud koordinatsioonimeetod

Avatud koordinatsioonimeetodid on ELi sotsiaalmeetmete kava oluline osa, mis on aidanud liikmesriikides kujundada üksmeelsed seisukohad sotsiaalprobleemide suhtes, edendanud koostöövalmidust ja soovi õppida üksteise kogemustest, andnud uue hoo reformide edasiarendamisele ja rakendamisele ning toetanud teadmistel põhinevat poliitikakujundust, mis on suunatud avatusele, läbipaistvusele ja kodanike osalusele.

1997. aastal algatatud esimene Euroopa tööhõivestrateegia on aidanud luua rohkem ja paremaid töökohti ning on seega otseselt kaasa aidanud heaolu parandamisele. 2002. aastal võeti avatud koordinatsioonimeetod kasutusele hariduse ja koolituse valdkonnas ning see on osutunud suureks toeks liikmesriikidele nende poliitika ja elukestva õppe strateegiate väljatöötamisel. Sotsiaalkaitse ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas rakendatud avatud koordinatsioonimeetodi tulemused väljapoole ühenduse pädevust jäävates valdkondades (nt pensionid, peretoetused ja invaliidsushüvitised, tervishoid ja pikaajaline hooldus) näitavad, et see protsess on oluliseks täienduseks ELi õigusaktidele. See näitab kujukalt, kuidas liikmesriikidevaheline vabatahtlik koostöö, mida toetab EL, rakendab subsidiaarsuse põhimõtte praktikasse nende ühises võitluses vaesuse ja tõrjutuse vastu ning püüdlustes tagada kaasaegsed, jätkusuutlikud ja õiglased sotsiaalhoolekandesüsteemid.

Kvantifitseeritud eesmärkide ja näitajate kindlaksmääramine on osutunud vältimatult vajalikuks, et hoogustada ja jälgida nii ELi kui ka riigi tasandil toimuvat arengut. Valmistumine 2010. aasta järgseks Lissaboni strateegiaks annab võimaluse vaadata läbi eesmärkide poole liikumisel saavutatu ja selgitada välja, kas tuleks seada veelgi ambitsioonikamad eesmärgid (näiteks veelgi kõrgemad tööhõive määrad noorte, vanemaealiste ja naiste kohta). Kaaluda tuleks ka eesmärkide kindlaksmääramist või ajakohastamist muudes avatud koordinatsioonimeetodiga hõlmatud valdkondades (näiteks protsent SKT-st, mis on ette nähtud inimkapitali suunatud investeeringuteks; vaesuse vähendamine, eelkõige laste hulgas; haridustaseme tõstmine; pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemi reformi eesmärkide kindlaksmääramine), et väljendada oma uuendatud püüdlusi saavutada uue sotsiaalmeetmete kava raames tulemusi. Sellega seoses on vaja statistilisi andmeid ja need töötatakse välja koostöös Eurostati ja Euroopa statistikasüsteemiga.

Edasised meetmed:

Komisjon teeb järgmist:

– teeb ettepaneku tugevdada sotsiaalvaldkonna avatud koordinatsioonimeetodit ja kasutada ära kõik selle võimalused, rakendades mõningaid Lissaboni strateegia raames kasutatavaid menetlusi ja töömeetodeid, et parandada poliitilist seotust ja nähtavust (mh seada konkreetsed eesmärgid), tugevdada sidet muude poliitikasuundadega, parandada analüütilisi töövahendeid ja tõendavaid andmeid, toetada järelevalvet, vastastikust õppimist ja eksperthinnangute vahetamist liikmesriikide vahel. (Vt lisatud dokument);

– kaalub ettepanekut soovitusel aktiivse kaasamise kohta (vt 4.5).

Sotsiaalse tegelikkuse hindamine osutas kasvavale üksmeelele selles suhtes, et SKT, mis on majandusliku edukuse mõõdupuu, ei ole piisav, et sellest juhindudes oleks võimalik leida poliitilisi lahendusi keerukatele tänapäevaprobleemidele. Komisjon toetab selliste heaoluga seotud eesmärkide väljatöötamist, mis ulatuksid „SKT-st kaugemale”.

5.4. ELi-poolne rahastamine

Ühtekuuluvuspoliitika ja struktuurifondid etendavad olulist osa võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse edendamisel, tugevdades nii konkurentsivõimet kui ka sotsiaalset ühtekuuluvust. Praegusel programiperioodil (2007–2013) kulutatakse ühtekuuluvuspoliitika raames ja eelkõige Euroopa Sotsiaalfondi kaudu umbes 14 miljardit eurot selleks, et tugevdada äriühingute ja töötajate võimet ennetada muutusi ja tulla nendega toime; ligikaudu 26 miljardit eurot hariduse ja koolitusekvaliteedi tõstmiseks; ligikaudu 30 miljardit tööhõive suurendamiseks, sh jõupingutused diskrimineerimise vastu võitlemiseks; 5 miljardit eurot tervishoiuinvesteeringuteks ning 1,2 miljardit eurot selleks, et suurendada migrantide osalust tööhõives ja nende sotsiaalset kaasatust. Lisaks sellele toetab Euroopa kolmandate riikide kodanike integreerimise fond (2007–2013) uute sisseerandajate integreerumist liikmesriikides. Komisjon ja liikmesriigid teevad tööd selle nimel, et tagada kõnealuste investeeringute võimalikult tulemuslik kasutamine, et toetada eelkõige Lissaboni strateegia poliitilisi prioriteete. Nagu selgitatud eespool (vt 4.2), toetatakse Euroopa Globaliseerumisega Kohanemise Fondist (EGF) töötajaid, kes kaotanud töö globaliseerumise tõttu.

Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond (EAGF) ja Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond (EAFRD) toetavad samuti ELi sotsiaalmeetmete kava, tagades taskukohase varustatuse kvaliteetse toiduga, parandades põllumajandus-, metsandus- ja toiduainetööstuse sektori konkurentsivõimet ja nende tööhõive kvaliteeti, toetades elukvaliteedi edendamist maapiirkondades ja parandades töö saamise võimalusi maapiirkondades üldiselt.

Tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programm ajavahemikuks 2007–2013 (PROGRESS)²⁷ aitab ELi õigust kohaldada, pannes aluse ELi eesmärkide ja prioriteetide ühetaolisele mõistmisele ning tugevdades ELi ja riikliku tasandi sidusrühmade partnerlust. Elukestva õppe programm ja programm „Aktiivsed noored” toetavad kvaliteetse hariduse ja koolituse arendamist ja noorte sotsiaalset integratsiooni kooskõlas avatud koordinaatsiooneetodite poliitiliste eesmärkidega. Teadmiste arengule ja tõendatud andmetele toetumisele aitab kaasa ka teadlaskonna suurem kaasamine ja tihedam side teadustegevusega, mida toetatakse aastate 2007–2013 teadusuuringute raamprogrammi vahenditest.

5.5. Partnerlus, dialoog ja teabevahetus

Olukorda, kus võimalused, juurdepääs ja solidaarsus on tagatud kõigile, on võimalik saavutada üksnes Euroopa institutsioonide, liikmesriikide, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste, sotsiaalpartnerite, kodanikuühiskonna ja muude huvirühmade partnerluse kaudu, kusjuures oluline tähtsus on ka välispartneritel.

Kodanikuühiskonna organisatsioonid toimivad olulise sillana Euroopa Liidu, liikmesriikide ja kodanike vahel. Komisjon toetab jätkuvalt valitsusväliste organisatsioonide tegutsemissuutlikkust ELi tasandil ning nende aktiivset osalust ELi poliitikasuundade väljatöötamisel ja rakendamisel.

Tihedas koostöös teiste huvirühmadega võivad ka ettevõtted aktiivselt kaasa aidata uue sotsiaalmeetmete kava eesmärkide saavutamisele, näiteks sellistes valdkondades nagu sotsiaalne kaasamine ja oskuste arendamine.

²⁷ http://ec.europa.eu/employment_social/progress/index_en.html

Kodanikud, äriühingud ja muud huvirühmad peaksid saama rohkem teavet Euroopa Liidu pakutavate võimaluste kohta selliste olemasolevate teenusvõrkude kaudu nagu tööalase liikuvuse portaali EURES, SOLVIT, siseturu infosüsteem, Enterprise Europe Network, Europe Direct, Teie Euroopa jne. Ettevalmistamisjärgus on ühtse turu abiteenistus, mis hõlbustab teabepakkumist ja sellele juurdepääsu²⁸.

Komisjon toetab ka edaspidi kodanikuühiskonna osalust, eelkõige seoses kultuuridevahelise dialoogi Euroopa aastaga (2008). Kõnealuse aasta tulemused peaksid olema pikaajalise mõjuga ja need tuleks üle võtta asjaomastesse ELi poliitikasuundadesse ja programmidesse.

Komisjon on jätkuvalt huvitatud kodanike ja sidusrühmade seisukohtadest ka sotsiaalmeetmete kava rakendamise ajal.

5.6. Võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse edendamine kõikides ELi poliitikasuundades

Tõenditel põhinevate järelevalvevahendite väljatöötamine on oluline, et tagada võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse edendamisega seotud eesmärkide kajastumine kõikides ELi poliitikasuundades. Kehtiv asutamisleping nõuab, et Euroopa Ühenduse eesmärk oleks kõikide toimingute puhul „naiste ja meeste ebavõrdsuse kaotamine ja võrdõiguslikkuse edendamine”²⁹. Üldteada on asjaolu, et EL peab arvestama sotsiaalpoliitika eesmärkidega ja vajadusega võidelda kõikide diskrimineerimise liikide vastu kõikide muude poliitikasuundade väljatöötamisel ja rakendamisel. Mõju hindamise raames analüüsib komisjon ka edaspidi põhjalikult kõiki olulise tähtsusega uusi algatusi nende sotsiaalmõjude suhtes. Mõjuhindamise komitee kontrollib jätkuvalt, et enne ettepaneku esitamist oleks täiel määral arvesse võetud võimalikke sotsiaalseid ja tööhõivega seotud mõjusid. Olemasoleva poliitika hindamisel pöörab komisjon rohkem tähelepanu sotsiaalsele mõjule.

Siseturgu käsitlevate õigusaktide ja meetmete väljatöötamisel on EL juba hoolitsenud sotsiaalsete tahkude arvessevõtmise eest. Näiteks jäetakse ELi riigihangete eeskirjades ametiasutustele mitmeid võimalusi võtta parima pakkumise väljavalimisel arvesse sotsiaalseid asjaolusid³⁰. Sellistel uutel algatustel nagu jaemüügitur (sealhulgas hindade ja põhikaupade kvaliteedi) järelevalve on sotsiaalvaldkonnale positiivne mõju.

6. KOKKUVÕTE

Uus sotsiaalne tegelikkus nõuab reageerimist. Muudatused on kiired ja poliitika peab nendega sammu pidama ning reageerima uut moodi ja paindlikult probleemidele, mis on seotud globaliseerumise, tehnoloogia arengu ja demograafiliste suundumustega.

Käesolev uus sotsiaalmeetmete kava on niisugune reageering – selles näidatakse, kuidas võimaluste, juurdepääsu ja solidaarsuse suhtes püstitatud eesmärgid väljenduvad konkreetsete meetmetena. Tegemist on ühtse poliitilise reageeringuga, mis täiendab Lissaboni strateegiat ja väljendab püüdu saavutada kodanike jaoks olulisi tulemusi. See näitab, et euroopalikud väärtused on jätkuvalt ELi poliitikasuundade keskmes ning kujutavad endast lahutamatu osa

²⁸ SEK(2005)985, 20.7.2005.

²⁹ EÜ asutamislepingu art. 3.

³⁰ Sotsiaalselt vastutustundlike riigihangete käsiraamatus, mille komisjon avaldab 2009. aastal, esitatakse sellekohased üksikasjalikud juhised ja praktilised näited.

ELi reageeringust globaliseerumisele. Kavas väljendub komisjoni suur tähelepanu sotsiaalmõõtmele, mis sätestati juba komisjoni strateegilistes suunistes 2005. aastal ning mis aitab oluliselt kaasa laiematele püüdlustele muuta Euroopa Liit majanduslikult tugevaks, sotsiaalselt vastutustundlikuks ja kindlaks. See kava koos oma meetmete ja vahenditega vaadatakse läbi koos Lissaboni strateegiaga 2010. aasta järgseks perioodiks.

Komisjon kutsub nõukogu ja Euroopa Parlamenti käesoleva uue sotsiaalmeetmete kava kinnitamise ja selle juurde kuuluvate õiguslike ettepanekute vastuvõtmise kaudu veelkord näitama oma pühendumust sotsiaalmõõtmele.